

Working Paper 2023.1.5.7
- Vol 1, No 5

ẢNH HƯỞNG CỦA HIỆP ĐỊNH ĐỐI TÁC KINH TẾ TOÀN DIỆN KHU VỰC (RCEP) TỚI HOẠT ĐỘNG XUẤT KHẨU DỆT MAY CỦA VIỆT NAM

Đoàn Mai Hoa¹, Đặng Thu Huệ, Đặng Khánh Huyền, Nguyễn Anh Tuấn, Trần Vũ Minh

Thư

Sinh viên K60 Kinh tế đối ngoại – Viện Kinh tế & Kinh doanh quốc tế

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Vũ Huyền Phương

Giảng viên Viện Kinh tế & Kinh doanh quốc tế

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Tóm tắt

Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực (RCEP) chính thức có hiệu lực đã mang đến nhiều sự khởi sắc nhất định cho hoạt động xuất khẩu dệt may của Việt Nam. Việc triển khai hiệp định RCEP được kỳ vọng sẽ mở ra những thị trường mới cho sản phẩm dệt may – một trong những ngành hàng chiếm tỷ trọng xuất khẩu lớn của Việt Nam. Mục đích chính của việc nghiên cứu đề tài này xuất phát từ việc phân tích thực trạng hoạt động xuất khẩu dệt may Việt Nam trước và sau khi hiệp định RCEP có hiệu lực, từ đó nêu ra những cơ hội, thách thức và đề xuất các khuyến nghị cho chính phủ cũng như doanh nghiệp xuất khẩu dệt may trong nước có thể tận dụng tối đa các lợi thế mà RCEP mang lại.

Từ khóa: RCEP, xuất khẩu, dệt may, Việt Nam

THE IMPACTS OF THE REGIONAL COMPREHENSIVE ECONOMIC PARTNERSHIP (RCEP) ON THE EXPORT ACTIVITIES OF VIETNAM'S TEXTILE AND GARMENT

Abstract

The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) officially came into effect, bringing many prosperities to Vietnam's textile and garment export activities. The implementation of the RCEP agreement is expected to open up new markets for textile and garment products - one of the industries that account for a large proportion of Vietnam's exports. The main purpose of studying this topic comes from analyzing the current situation of Vietnam's garment exports before and after the RCEP agreement takes effect, from which

¹ Tác giả liên hệ, Email: k60.2111110101@ftu.edu.vn

opportunities, research and recommendations are raised. congresses for the government as well as domestic garment exporters can take full of the advantages brought by RCEP.

Keywords: RCEP, export, textile and garment, Vietnam

1. Tổng quan tình hình nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu

1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Theo tìm hiểu của nhóm tác giả, đề tài nghiên cứu về ảnh hưởng của Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP) tới hoạt động xuất khẩu dệt may của Việt Nam chưa được khai thác trước đây. Vì số nghiên cứu khai thác về chủ đề được chọn còn khiêm tốn nên những bài viết, báo cáo liên quan trong khoảng thời gian trước và sau khi RCEP có hiệu lực đã trở thành những tiền đề quan trọng để tham khảo, vận dụng và rút kinh nghiệm khi thực hiện đề tài mới này.

Đối với nghiên cứu trong nước đã được thực hiện, nghiên cứu “Thương mại Việt Nam và các nước RCEP: Tăng trưởng và thay đổi cơ cấu thương mại” (Nguyễn Tiến Dũng, 2016) được đăng bởi tạp chí khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội cho thấy sự tăng trưởng nhanh trong xuất khẩu sang các thị trường RCEP, đặc biệt là xuất khẩu nông sản và các sản phẩm chế tạo. Việc tăng trưởng xuất khẩu đi kèm với sự dịch chuyển rõ rệt trong cơ cấu xuất khẩu từ nhiên liệu và nguyên liệu thô tới hàng hóa tiêu dùng và hàng hóa vốn. Thị trường khu vực đóng vai trò ngày càng quan trọng đối với xuất khẩu các sản phẩm chế tạo của Việt Nam, bao gồm cả dệt may và giày dép. Hay “Nghiên cứu tác động của hiệp định RCEP đối với hoạt động xuất khẩu của Việt Nam” (Lê Sơn Tùng & cộng sự, 2021) với mục đích điều tra, dự đoán, đánh giá tác động của hiệp định RCEP đến hoạt động xuất nhập khẩu các mặt hàng quan trọng của Việt Nam đến các nước thành viên. Kết quả nghiên cứu đã chỉ ra rằng Hiệp định RCEP đem lại những cơ hội tiềm năng cho hoạt động xuất nhập khẩu của Việt Nam, bên cạnh những thách thức lớn đối với các doanh nghiệp trong nước.

Đối với nghiên cứu nước ngoài đã được thực hiện, nghiên cứu “RCEP: Goods Market Access Implications for ASEAN” (Rashmi Banga, 2021) tiến hành phân tích chi tiết tác động ở cấp độ sản phẩm của quá trình tự do hóa thuế quan trong khuôn khổ Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực (RCEP) đối với BOT của các quốc gia thuộc Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN). Bên cạnh đó là nghiên cứu “Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP): Impact on the Integration of Textile and Apparel Supply Chain in the Asia-Pacific Region” (Sheng Lu, 2019) chỉ ra rằng tác động tạo ra thương mại của RCEP sẽ khuyến khích đáng kể các thành viên của mình tìm thêm nguồn hàng dệt may từ trong khu vực RCEP và xuất khẩu hàng may mặc từ các thành viên RCEP sẽ được hưởng lợi từ chuỗi cung ứng T&A khu vực hội nhập hơn do RCEP tạo điều kiện và thể hiện khả năng cạnh tranh cao hơn tại các thị trường nhập khẩu hàng may mặc hàng đầu thế giới.

Có thể thấy, phần lớn các nghiên cứu, báo cáo được thực hiện trước năm 2022, thời điểm trước khi RCEP có hiệu lực, do vậy cần bổ sung các thông tin để đáp ứng với những chuyển biến trong hợp tác và phát triển hiện nay. Từ các nội dung, phân tích đã được làm rõ và các phần cần được phân tích sâu hơn trong các nghiên cứu đi trước, cùng với số liệu cập nhật đến thời điểm hiện tại, nhóm tác giả lựa chọn đề tài “Ảnh hưởng của Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP) tới hoạt động xuất khẩu dệt may của Việt Nam”.

1.2. Phương pháp nghiên cứu

Bài nghiên cứu này được thực hiện vào tháng 3 năm 2023. Để đạt được mục đích đã nêu ở trên, nhóm tác giả đã sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính bằng việc tổng hợp, xử lý, phân tích các số liệu thứ cấp từ các báo cáo đi trước do Bộ Công Thương Việt Nam, Tổng cục Hải quan, ... cung cấp. Từ đó, chỉ rõ được ảnh hưởng trực tiếp của Hiệp định RCEP đến hoạt động xuất khẩu dệt may nói chung dựa trên số liệu xuất khẩu thực tế của Việt Nam sang các nước thành viên RCEP trước và sau khi Hiệp định có hiệu lực, cùng với đó là cơ hội, thách thức và đề xuất về giải pháp nhằm nâng cao năng lực xuất khẩu dệt may của Việt Nam khi nhìn thẳng vào tình hình thực tế hiện nay.

2. Hiệp định Đối tác Kinh tế toàn diện Khu vực RCEP

2.1. Giới thiệu chung

Hiệp định Đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP) là một hiệp định thương mại tự do (FTA) giữa 10 nước ASEAN và 5 quốc gia Châu Á - Thái Bình Dương là Australia, Hàn Quốc, New Zealand, Nhật Bản và Trung Quốc. Hiệp định này được ký kết từ ngày 15/11/2020 và đến ngày 02/11/2021 đã có 6 nước ASEAN (Brunei, Campuchia, Lào, Singapore, Thái Lan và Việt Nam) và 4 nước đối tác (Trung Quốc, Nhật Bản, Australia, New Zealand) phê chuẩn, đủ điều kiện để hiệp định chính thức có hiệu lực từ ngày 01/01/2022.

RCEP là một thỏa thuận thương mại lớn, bao gồm nhiều lĩnh vực như: hàng hóa, dịch vụ, đầu tư, hợp tác kinh tế, kỹ thuật, quyền sở hữu trí tuệ... Các thỏa thuận được đưa ra để giảm thuế quan và liên quan đến việc thống nhất các quy tắc xuất xứ giữa các thành viên, điều này có thể tạo thuận lợi cho chuỗi cung ứng và trao đổi quốc tế trong toàn khu vực. Nó cũng bao gồm việc cấm một số thuế quan: thuế chống bán phá giá, thuế đối kháng. Theo cam kết, RCEP sẽ không ảnh hưởng tới các thỏa thuận quốc tế khác mà các thành viên RCEP đã có với nhau từ trước hoặc đã có với các đối tác khác về thuế nội địa.

RCEP là hiệp định thương mại tự do lớn nhất thế giới khi có hiệu lực, hiệp định sẽ bao phủ gần 1/3 dân số toàn cầu và khoảng 30% tổng sản phẩm quốc nội toàn cầu, khoảng 32 nghìn tỷ USD (Ngân hàng Thế giới, 2020). Với việc loại bỏ thuế quan đối với 91% hàng hóa, RCEP sẽ tạo ra một khu vực thương mại tự do bao phủ gần một phần ba nền kinh tế, thương mại và dân số thế giới. Ngoài ra, hiệp định này là hiệp định thương mại tự do đầu tiên giữa Trung Quốc, Nhật Bản và Hàn Quốc, ba trong số bốn nền kinh tế lớn nhất châu Á.

2.2. Nội dung cơ bản về các cam kết trong RCEP liên quan đến hàng dệt may

2.2.1. Cam kết về thuế suất

Ngay vào ngày đầu tiên sau khi hiệp định RCEP có hiệu lực, thuế suất đối với đa số hàng dệt may được giao dịch giữa các thành viên RCEP đã giảm về 0%. Tuy nhiên, lộ trình chi tiết để xóa bỏ thuế quan cho hàng dệt may trong RCEP là rất phức tạp. Hiệp định RCEP yêu cầu mỗi thành viên đều phải đưa ra lộ trình xóa bỏ thuế quan riêng, có thể sẽ kéo dài hơn 20 năm, chẳng hạn như: 34 năm đối với Hàn Quốc, 21 năm đối với Nhật Bản. Vì thế, các doanh nghiệp muốn tận dụng được lợi ích từ việc miễn thuế theo RCEP cần phải nghiên cứu chi tiết các điều luật bởi từng quốc gia sẽ có lộ trình xóa bỏ thuế quan khác nhau đối với từng thành viên còn lại.

2.2.2. Cam kết về quy tắc xuất xứ

Các thành viên được thoải mái trong việc áp dụng các quy tắc xuất xứ cho các sản phẩm may mặc, nhưng phải đáp ứng một được rằng tất cả các nguyên liệu không có xuất xứ được sử dụng để sản xuất hàng may mặc phải trải qua sự chuyển đổi thuế quan ở cấp mã HS 2 chữ số (giả sử thay đổi từ bất kỳ chương nào từ chương 50-60 đến chương 61). Điều này có nghĩa là các thành viên của RCEP được phép tìm nguồn sợi và vải từ những nơi khác nhau trên thế giới, và các sản phẩm dệt may thành phẩm này vẫn đáp ứng được điều kiện để được hưởng các quyền lợi miễn thuế. Hầu hết với quy tắc này, các nhà máy may mặc tại các nước thành viên RCEP có thể hưởng ngay các lợi ích mà không nhất thiết phải điều chỉnh chuỗi cung ứng hiện tại của họ.

3. Thực trạng hoạt động xuất khẩu dệt may của Việt Nam trong bối cảnh thực thi RCEP

3.1. Hoạt động xuất khẩu ngành dệt may của Việt Nam trước khi hiệp định RCEP có hiệu lực

Ngay trước khi hiệp định RCEP có hiệu lực, ngành dệt may Việt Nam đã gặp phải những khó khăn nhất định khi thị trường thế giới có nhiều biến động phức tạp mà phần lớn nguyên nhân đến từ ảnh hưởng của đại dịch Covid – 19. Sản phẩm dệt may gặp phải khó khăn khi thiếu nguồn nguyên liệu từ EU, Hoa Kỳ tính từ tháng 4/2020, khi người dân trên toàn thế giới có nhu cầu rất cao về các đồ dùng thiết yếu liên quan đến phòng chống dịch bệnh.

Về kim ngạch: Năm 2020, xuất khẩu hàng dệt may của Việt Nam chỉ đạt 29,81 tỷ USD, giảm tới 9,2% so với năm 2019 (Bộ Công Thương, 2020). Nhật Bản là thị trường xuất khẩu dệt may lớn nhất của nước ta trong khu vực thành viên hiệp định RCEP khi đạt 3,53 tỷ USD, chiếm 11,9% tổng kim ngạch xuất khẩu hàng dệt may, giảm 11,4% so với năm 2019. Tiếp đến là thị trường Hàn Quốc đạt 2,86 tỷ USD, giảm 14,82% so với năm trước. Kim ngạch xuất khẩu hàng dệt may của Việt Nam sang thị trường khu vực ASEAN đạt 1,35 tỷ USD, chiếm tỷ trọng 4,55% trong xuất khẩu dệt may cả nước.

Đến năm 2021, khi dịch bệnh đã có những dấu hiệu dịu bớt, xuất khẩu hàng dệt may của nước ta đạt 32,8 tỷ USD, tăng 9,9% so với cùng kỳ năm trước. Xuất khẩu các sản phẩm hàng dệt may của Việt Nam vào thị trường ASEAN trở thành động lực tăng trưởng trong giai đoạn này khi đạt 1,637 tỷ USD, tăng tới 20,68% so với cùng kỳ năm 2020, nâng tỷ trọng xuất khẩu dệt may sang khu vực ASEAN lên 5%.

Bảng 1. Xuất khẩu dệt may Việt Nam sang các nước thành viên hiệp định RCEP

Thị trường	Năm 2021		Năm 2020		Tỷ trọng trong xuất khẩu dệt may cả nước (%)	
	Trị giá (tỷ USD)	Tăng/giảm so với năm 2020 (%)	Trị giá (tỷ USD)	Tăng/giảm so với năm 2019 (%)	Năm 2021	Năm 2020
Trung Quốc	1.344	-1.79	1.368	-14.09	4.10	4.59
ASEAN	1.637	20.72	1.356	-7.56	5.00	4.55

Nhật Bản	3.24	-8.2	3.531	-11.40	9.88	11.85
Australia	0.322	29.8	0.248	-2.74	0.98	0.83
Hàn Quốc	2.951	3.33	2.855	-14.82	9.01	9.58

Nguồn: Dữ liệu tổng hợp từ Tổng cục Hải Quan

Về cơ cấu hàng dệt may xuất khẩu: Năm 2020 và 2021 chứng kiến sự thay đổi lớn trong cơ cấu mặt hàng dệt may. Do ảnh hưởng của đại dịch Covid – 19 lan rộng trên toàn cầu, nhu cầu mua sắm các mặt hàng thời trang trên thế giới đã giảm mạnh, thay vào đó là nhu cầu gia tăng đối với các sản phẩm thiết yếu để phòng chống dịch bệnh. Doanh nghiệp Việt Nam đã xoay chuyển và thích ứng với nhu cầu tiêu dùng của thế giới bằng việc duy trì hoạt động sản xuất và xuất khẩu, giữ chân người lao động và chuyển sang tập trung sản xuất các nhóm sản phẩm cần thiết cho phòng chống dịch để bù đắp lượng đơn hàng thiếu hụt đối với các mặt hàng dệt may truyền thống. Các sản phẩm có trị giá xuất khẩu cao vào năm 2020 có thể kể đến như: khẩu trang đạt khoảng 0.871 tỷ USD; đồ bảo hộ lao động đạt 0.757 tỷ USD (tăng 283% so với cùng kỳ năm 2019); quần áo y tế đạt 0,161 tỷ USD (tăng 17,5% tương đương với 23 triệu USD so với 2019).

Như vậy, trong giai đoạn 2020 - 2021, kim ngạch xuất khẩu dệt may của Việt Nam lần đầu tiên ghi nhận mức tăng trưởng âm sau liên tiếp 25 năm tăng trưởng dương liên tục khi năm 2020 ghi nhận tổng kim ngạch xuất khẩu đã giảm 9,8% so với năm 2019 và chỉ đạt 35,014 triệu đô la (Tổng hợp từ số liệu của Tổng cục Hải quan). Trải qua năm 2020 đầy khó khăn, dấu hiệu tích cực của ngành dệt may được ghi nhận trở lại vào năm 2021. Tuy nhiên mức tăng vẫn còn khá thấp khi ảnh hưởng của đại dịch vẫn chưa chấm dứt.

3.2. Hoạt động xuất khẩu ngành dệt may của Việt Nam sau khi hiệp định RCEP có hiệu lực

Bước sang năm 2022, hoạt động xuất khẩu dệt may Việt Nam đã có những sự khởi sắc và đạt được tăng trưởng sau khi đã có sự kiểm soát dịch bệnh nhất định. Đồng thời với đó, hiệp định RCEP chính thức có hiệu lực, ngành dệt may Việt Nam có được nhiều cơ hội mở rộng thị trường ở các nước và khu vực tiềm năng như Trung Quốc, Nhật Bản, ASEAN hay Hàn Quốc với mức độ cam kết dễ chịu hơn so với các Hiệp định Thương mại tự do trước đó.

Theo số liệu sơ bộ của Tổng cục Thống kê năm 2022, xuất khẩu hàng dệt may của cả nước đã đạt 37,56 tỷ USD, tăng 14,7% so với năm 2021 và lượng xuất khẩu hàng dệt may sang đa số các thị trường đều tăng ở mức ổn định. Chẳng hạn như ở thị trường Nhật Bản, xuất khẩu hàng dệt may dẫn đầu tổng kim ngạch xuất khẩu sang nước này năm 2022 - đạt 4,07 tỷ USD, chiếm 16,8% tỷ trọng xuất khẩu, tăng 25,8% so với cùng kỳ năm 2021. Xuất khẩu hàng dệt may sang Hàn Quốc đạt 3,31 tỷ USD tăng 12,1% so với năm 2021. Đối với thị trường ASEAN, lượng xuất khẩu hàng dệt may của Việt Nam đạt 2 tỷ USD tăng 22,7% so với năm 2021. Trung Quốc cũng đang là thị trường tiềm năng khi lượng xuất khẩu hàng dệt may của Việt Nam sang thị trường này là 1,2 tỷ USD.

Trong năm 2022, xuất khẩu hàng dệt may Việt Nam ghi nhận tăng trưởng mạnh trong 6 tháng đầu năm ở mức 35-40%. Tuy nhiên, trong giai đoạn 6 tháng cuối năm 2022, tình hình xuất khẩu hàng dệt may có sự chững lại do chịu ảnh hưởng trực tiếp từ tình hình lạm phát tại các nước là thị trường chính của Việt Nam như Nhật Bản, Hàn Quốc, châu Âu. Bên cạnh đó là ảnh hưởng từ chính sách “Zero COVID” của Trung Quốc khi Việt Nam đang nhập khẩu trên 40% nguyên phụ liệu từ thị trường này. Cùng với đó là những yêu cầu khắt khe từ phía các

quốc gia nhập khẩu về các cam kết phát triển bền vững, chống biến đổi khí hậu... Tuy vậy, sự tăng trưởng về kim ngạch xuất khẩu dệt may vẫn được ghi nhận trong năm 2022.

Như vậy, trong các nước thuộc khối RCEP, Nhật Bản và Hàn Quốc đều là những thị trường chiếm tỷ trọng cao trong việc nhập khẩu hàng dệt may từ nước ta. Bên cạnh đó, ASEAN hay Trung Quốc tuy đều là những thị trường có nguồn lực về dệt may nhất định nhưng vẫn ưu tiên nhập khẩu hàng hóa của những nước thành viên hiệp định. Do đó, Việt Nam có thể tận dụng tốt điều này khi mà RCEP đang mở ra sự tự do hóa thương mại tương đối lớn cho các thành viên.

4. Cơ hội và thách thức RCEP mang lại cho ngành hàng dệt may Việt Nam

4.1. Cơ hội

Trong bối cảnh nền kinh tế thế giới vẫn còn nhiều biến động như hiện nay, việc ký kết RCEP được cho là một dấu mốc quan trọng trong công cuộc khôi phục nền kinh tế sau đại dịch. Việt Nam là một trong những quốc gia được đánh giá sẽ nhận được nhiều lợi ích từ RCEP bởi hầu hết những nước tham gia vào RCEP đều có nhu cầu nhập khẩu những mặt hàng thuộc thế mạnh của Việt Nam, trong đó phải kể đến những cơ hội mà RCEP mang lại cho hàng dệt may xuất khẩu như:

Thứ nhất, Hiệp định mở ra cơ hội cho doanh nghiệp Việt Nam tiếp cận thị trường các nước đối tác. Nếu như doanh nghiệp Việt có thể hiểu và tận dụng được lợi ích từ các cam kết có trong Hiệp định, hàng dệt may xuất khẩu của Việt Nam sẽ có thêm nhiều cơ hội đáp ứng các điều kiện để được hưởng ưu đãi về quy tắc xuất xứ, từ đó gia tăng kim ngạch xuất khẩu sang khu vực. Lấy ví dụ như trước đây, nếu muốn được hưởng ưu đãi thuế quan khi xuất khẩu hàng dệt may sang thị trường Nhật Bản, chúng ta phải đáp ứng được quy tắc xuất xứ theo hiệp định VJEPA hay CPTPP. Hai FTA này đều không có thành viên là Trung Quốc và Hàn Quốc, hai nguồn nguyên phụ liệu nhập khẩu chủ yếu của dệt may Việt Nam, gây ra khó khăn lớn cho Việt Nam khi đáp ứng quy tắc xuất xứ nội khối để hưởng ưu đãi thuế khi xuất sang Nhật theo các hiệp định này. Giờ đây với RCEP, đây không còn là vấn đề lớn khi cả Trung Quốc, Hàn Quốc hay Nhật Bản đều là thành viên tham gia hiệp định.

Thứ hai, RCEP sẽ tiến tới loại bỏ ít nhất 91% dòng thuế nhập khẩu giữa các bên ký kết trong vòng 20 năm, tạo thuận lợi cho doanh nghiệp khi xuất khẩu hàng dệt may. RCEP được thiết kế để giảm chi phí và thời gian của thương nhân bằng cách cho phép họ xuất khẩu hàng hóa sang một trong các bên ký kết hiệp định mà không phải đáp ứng các yêu cầu cụ thể của quốc gia. Điều này không chỉ tạo điều kiện cho ngành dệt may Việt Nam tiếp cận một cách dễ dàng hơn với các thị trường tiềm năng mà còn góp phần cắt giảm được các chi phí trung gian khi xuất khẩu.

Thứ ba, hiệp định tạo cơ hội cho doanh nghiệp Việt có thể dễ dàng tiếp cận những nguồn cung về nguyên vật liệu. Ngoài việc thúc đẩy các doanh nghiệp dệt may Việt Nam mở rộng thị trường xuất khẩu, RCEP còn mở ra sự thuận lợi trong việc nhập khẩu các yếu tố đầu vào như nguyên vật liệu từ Trung Quốc hay máy móc thiết bị dệt may từ Hàn Quốc - một trong bốn nhà cung cấp lớn nhất hiện tại. Hiệp định còn giúp cắt giảm 10% các chi phí giao dịch thương mại đối với nguồn nguyên liệu dệt may Việt Nam nhập khẩu từ Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, giúp doanh nghiệp Việt Nam giảm bớt được các chi phí trong quá trình sản xuất.

Thứ tư, mở ra cơ hội tham gia sâu vào mạng lưới chuỗi giá trị và sản xuất khu vực. Theo một nghiên cứu gần đây, chỉ có khoảng 21,5% hàng dệt may nhập khẩu của các thành viên RCEP sẽ đến từ bên ngoài khu vực sau khi thực hiện hiệp định, giảm so với mức 29,9% vào

năm cơ sở 2015. RCEP giúp khai thác các cơ hội trong chuỗi giá trị bằng cách thúc đẩy và hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ. Thị trường các khối RCEP hiện bao phủ gần như toàn bộ chuỗi sản xuất của nhiều mặt hàng mà Việt Nam có thế mạnh.

4.2. Thách thức

Trong bối cảnh đại dịch Covid – 19 vẫn chưa chấm dứt hoàn toàn cùng với những xung đột mạnh mẽ về chính trị đang làm đứt gãy các chuỗi cung ứng khu vực, gây ảnh hưởng đến nền kinh tế của các quốc gia trên thế giới, việc ký kết Hiệp định RCEP đã đánh dấu mốc quan trọng trong tiến trình hội nhập với kinh tế thế giới của Việt Nam. Tuy được đánh giá là một trong những quốc gia nhận được hưởng nhiều lợi ích từ RCEP bởi hầu hết những nước thành viên đều có nhu cầu nhập khẩu những sản phẩm dệt may Việt Nam, song chúng ta cũng phải đối mặt với một số những thách thức mà RCEP mang lại, đặc biệt là đối với hoạt động của thị trường dệt may nội địa.

Thứ nhất, việc tham gia vào RCEP làm gia tăng sức ép cạnh tranh cho các doanh nghiệp nội địa. Bởi khi quyết định tham gia, thị trường nội địa cũng phải mở theo RCEP, các hàng hóa có cơ cấu tương tự sẽ tràn vào và cạnh tranh trực tiếp với các mặt hàng dệt may của Việt Nam. Sự cạnh tranh trong RCEP là hết sức phức tạp đòi hỏi các doanh nghiệp dệt may phải phân bổ tốt nguồn lực cho cả quá trình sản xuất nhằm có được sản phẩm xuất khẩu đạt chuẩn theo quy định của Hiệp định. Tại Việt Nam, các kỹ thuật và công nghệ được sử dụng trong sản xuất, hàm lượng chất xám và giá trị gia tăng của sản phẩm còn khiêm tốn nhưng giá thành lại cao hơn so với các sản phẩm tại các nước thành viên, đặc biệt là Trung Quốc. Điều này gây ra bất lợi khi các sản phẩm dệt may từ Trung Quốc sau khi được nhập khẩu vào Việt Nam sẽ tạo sức ép cạnh tranh cho các doanh nghiệp nội địa. Đối mặt với việc vừa phải tìm phương hướng phát triển nội lực, vừa phải chịu áp lực từ những thành viên khác có cùng cơ cấu nhưng năng lực cạnh tranh mạnh hơn của RCEP, doanh nghiệp Việt Nam phải thật sự nỗ lực mới có cơ hội vươn lên mạnh mẽ.

Thứ hai, RCEP làm gia tăng sự phụ thuộc của ngành dệt may vào các đối tác xuất khẩu nguyên, phụ liệu ngành dệt may. Hiện nay, Việt Nam đang là đối tác nhập khẩu các nguyên phụ liệu dệt may, da, giày của Trung Quốc, Hàn Quốc, Đài Loan, Mỹ và ASEAN (Riêng 5 thị trường chủ lực này đã đạt 21,44 tỉ đô la, chiếm 81% tổng kim ngạch nhập khẩu nguyên phụ liệu dệt may, da, giày của cả nước trong năm 2021, trong đó, chỉ riêng Trung Quốc chiếm đến 53% tổng kim ngạch). Sau khi RCEP có hiệu lực, các vấn đề liên quan đến việc đơn giản thủ tục xuất khẩu và quy tắc xuất xứ cũng sẽ mang lại lợi ích cho các thành viên khác. Từ đó, các nước này sẽ tăng cường xuất khẩu các nguyên phụ liệu dệt may vào Việt Nam, khiến ngành dệt may của chúng ta ngày càng phụ thuộc nhiều vào các nước đối tác. Theo số liệu thống kê của Hiệp hội Dệt may Việt Nam (VITAS), tổng kim ngạch nhập khẩu nguyên, phụ liệu dệt may 07 tháng đầu năm 2022 ước đạt 15,48 tỷ USD (tăng 7,9%) so với năm 2021. Mặc dù là quốc gia thuộc top đầu về xuất khẩu dệt may nhưng không thể phủ nhận rằng Việt Nam đang còn phụ thuộc tương đối lớn vào nguồn nguyên phụ liệu dệt may nước ngoài.

Thứ ba, RCEP là hiệp định thương mại tự do mới nhất mà Việt Nam tham gia ký kết, do đó cần một thời gian tương đối dài để nội luật hóa cũng như để các doanh nghiệp Việt có thể nắm bắt, hiểu và tận dụng tốt được hiệp định. Nhất là khi bối cảnh tỷ lệ các doanh nghiệp Việt Nam hiểu biết về các cam kết FTA mới chỉ đạt 23% (VCCI, 2020) thì một hiệp định mới như RCEP yêu cầu nỗ lực rất lớn từ bộ phận quản lý để phổ rộng, giúp các doanh nghiệp hiểu và áp

dụng các quy định của hiệp định. Đồng thời với những quy định chặt chẽ về việc đáp ứng các tiêu chuẩn sản xuất cụ thể, doanh nghiệp Việt có thể sẽ gặp khó khăn khi năng lực sản xuất của Việt Nam so với các thành viên khác trong khu vực còn hạn chế.

5. Đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao năng lực xuất khẩu dệt may của Việt Nam

5.1. Giải pháp từ phía Nhà nước

Hiệp định RCEP được ký kết giúp hoạt động xuất khẩu ngành dệt may Việt Nam đạt được những kết quả tốt, góp phần phát triển nền kinh tế mạnh mẽ. Tuy nhiên, xuất khẩu dệt may vẫn gặp nhiều những trở ngại, đòi hỏi Nhà nước có những biện pháp mới và đột phá để đảm bảo phát triển ổn định trong thời gian tới.

Thứ nhất, Chính phủ cần hoàn thiện các cơ chế, chính sách, tạo môi trường vĩ mô thuận lợi nhằm nâng cao năng lực sản xuất, năng lực cạnh tranh của ngành dệt may. Chính phủ cần định hướng chiến lược đúng đắn, khuyến khích xây dựng và đẩy mạnh các hoạt động nghiên cứu, phát triển công nghệ, kỹ thuật được áp dụng trong ngành dệt may và các ngành hỗ trợ có liên quan, đặc biệt là sản xuất nguyên phụ liệu. Bên cạnh đó, việc xây dựng, sửa đổi, bổ sung cơ chế, chính sách thương mại có liên quan đến hiệp định RCEP cần phải thực hiện đồng bộ và thường xuyên để đẩy nhanh tốc độ nội luật hóa. Về các văn bản pháp luật nên được hoàn thiện sao cho phù hợp với quy định quốc tế và các cam kết trong Hiệp định RCEP.

Thứ hai, chú trọng vào đầu tư cơ sở hạ tầng, thiết bị, máy móc và nâng cao trình độ lao động nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng sản phẩm, tạo lợi thế cạnh tranh với cả thị trường trong nước, khu vực và thế giới. Hệ thống cơ sở hạ tầng giao thông cần được phát triển để việc vận chuyển các hàng hóa hay nguyên vật liệu được dễ dàng hơn, giúp giảm thiểu được nhiều chi phí về logistics hay các chi phí ngoài khác. Nhà nước cũng cần kêu gọi vốn đầu tư nước ngoài hay rót vốn cho các doanh nghiệp để trang bị thêm các máy móc, thiết bị công nghệ hiện đại, giúp nâng cao năng suất lao động và chất lượng sản phẩm, thúc đẩy hình thành các vùng sản xuất hàng xuất khẩu ngành dệt may. Bên cạnh đó, bộ phận quản lý cũng cần chú trọng vào việc tổ chức các chương trình đào tạo cho công nhân nhằm tiến đến có nhiều công nhân có trình độ lao động cao; có các chính sách kịp thời cho những lao động trong lĩnh vực nghiên cứu kỹ thuật dệt may và sản xuất nguyên phụ liệu phục vụ dệt may để khuyến khích, tạo động lực cho sự phát triển công nghệ, kỹ thuật dệt may của Việt Nam.

Thứ ba, đa dạng hóa thị trường nhập khẩu nguyên phụ liệu phục vụ cho ngành dệt may nhằm giảm sự phụ thuộc và tăng tính linh hoạt khi chuỗi cung ứng bị đứt đoạn hay nguồn cung không đáp ứng đủ điều kiện. Bên cạnh những thị trường nhập khẩu chính hiện tại, chúng ta cần nghiên cứu các sản phẩm nguyên phụ liệu của các thị trường khác như Ấn Độ cũng là một quốc gia phát triển mạnh mẽ trong dệt may và các ngành công nghiệp hỗ trợ; hay Tây Âu và Đông Âu cho các sản phẩm dệt kim cao cấp. Bên cạnh đó, Nhà nước cần phải chặt chẽ trong việc kiểm soát hàng lậu, hàng giả, đảm bảo để tránh tình trạng các doanh nghiệp dệt may trong nước vừa phải gồng mình trên thị trường quốc tế, vừa phải đấu tranh với hàng lậu tại thị trường trong nước.

5.2. Giải pháp từ phía doanh nghiệp dệt may

Hiệp định RCEP mở ra cơ hội rất lớn cho hoạt động xuất khẩu của Việt Nam nói chung và hoạt động xuất khẩu ngành dệt may nói riêng. Vì vậy, ngoài sự hỗ trợ từ phía Nhà nước và

Chính phủ, các doanh nghiệp dệt may cần có những biện pháp nâng cao năng lực cạnh tranh trước những biến động của nền kinh tế và chính trị thế giới.

Thứ nhất, doanh nghiệp dệt may Việt Nam cần nghiên cứu kỹ và nắm chắc các nội dung liên quan trực tiếp đến ngành dệt may và các ngành công nghiệp hỗ trợ liên quan của Hiệp định. Chẳng hạn như thời hạn và phương hướng thực hiện để cắt giảm, xóa bỏ thuế quan đối với hàng hóa của Việt Nam và của các nước tham gia Hiệp định, cam kết mở cửa thị trường, tiêu chuẩn, quy chuẩn kỹ thuật và thủ tục đánh giá sự phù hợp, các quy định về thủ tục hải quan và thuận lợi hóa thương mại... để kịp thời theo sát lộ trình thực hiện hiệp định, không bỏ lỡ cơ hội. Ngoài ra, các doanh nghiệp trong nước cũng cần chủ động nắm bắt, nâng cao năng lực cạnh tranh để chuẩn bị kỹ lưỡng cho những thách thức mà Hiệp định RCEP có thể gây ra, nhất là việc gia tăng cạnh tranh ngay tại thị trường dệt may trong nước.

Thứ hai, ngành dệt may cần đẩy mạnh xây dựng và phát triển bền vững thương hiệu dệt may Việt Nam. Hiện nay, vấn đề lớn nhất của ngành dệt may Việt Nam là tỷ trọng nhập khẩu nguyên phụ liệu quá lớn khiến sự phát triển của ngành bị phụ thuộc rất nhiều, chỉ có một số ít các doanh nghiệp Việt Nam có thể chủ động trong sản xuất nguyên phụ liệu đầu vào. Vì vậy, các doanh nghiệp cần liên kết chuỗi cung ứng chặt chẽ hơn để tránh tình trạng thiếu nguồn nguyên liệu sản xuất đầu vào. Cùng với đó, các doanh nghiệp dệt may cần kết hợp với các ngành khác, đặc biệt là ngành sản xuất nguyên phụ liệu dệt may, tập trung nghiên cứu phát triển để có thể tự cung cấp nguyên liệu sản xuất đầu vào cho ngành dệt may và chủ động hơn trong chuỗi cung ứng.

Thứ ba, doanh nghiệp dệt may cần đẩy mạnh khả năng sáng tạo trong tình hình mới. Khi mà khoa học kỹ thuật và công nghệ đang thay đổi với tốc độ chóng mặt, doanh nghiệp cần nhận thức đúng về nhu cầu của thị trường, tiếp cận thêm với những nguồn tin tức chính thống để có thể nắm bắt được xu hướng ngành may mặc trên thế giới trong từng giai đoạn. Từ đó tiến hành cung cấp các sản phẩm có khả năng cạnh tranh và tiếp cận với những thị trường tiềm năng.

6. Kết luận

Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực RCEP có hiệu lực được cho rằng sẽ thúc đẩy mạnh mẽ hoạt động xuất khẩu dệt may Việt Nam trong những năm tiếp theo. Qua nghiên cứu về chính sách thương mại của RCEP cũng như các cam kết về thuế quan đối với dệt may Việt Nam, nhóm đã phát hiện và chỉ rõ ra được những ảnh hưởng của RCEP đối với ngành dệt may Việt Nam, đồng thời là những cơ hội và thách thức hiệp định mang lại. Từ đó, nhấn mạnh việc Chính phủ cũng như doanh nghiệp Việt Nam cần có những biện pháp cấp thiết để khôi phục và nâng cao kim ngạch xuất khẩu mặt hàng này.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Công Thương. (2022), "Báo cáo Xuất nhập khẩu Việt Nam năm 2021", *WTO*, <https://trungtamwto.vn/tin-tuc/20572-bao-cao-xuat-nhap-khau-viet-nam-nam-2021>, truy cập ngày 10/02/2023.
- Đỗ, T.B.T. (n.d), "*Xuất khẩu dệt may trên đà phục hồi*", <https://vioit.org.vn/vn/chien-luoc-chinh-sach/xuat-khau-det-may-tren-da-phuc-hoi-4364.4050.html>, truy cập ngày 12/02/2023.

- Dũng, V. (2022), "Hiệu quả thực thi Hiệp định RCEP quan trọng với ngành dệt may khu vực", <https://congthuong.vn/hieu-qua-thuc-thi-hiep-dinh-rcep-quan-trong-voi-nganh-det-may-khu-vuc-218204.html>, truy cập ngày 13/02/2023.
- Hiệp hội Dệt may Việt Nam. (2022), "Ngành dệt may Việt Nam: nhiều cơ hội mở ra từ Hiệp định RCEP", <http://www.vietnamtextile.org.vn/nganh-det-may-viet-nam-nhieu-co-hoi-mo-ra-tu-hiep-dinh-rcep>, truy cập ngày 12/02/2023.
- Hoàng, Đ.T. và cộng sự (2022), "Một số giải pháp thúc đẩy xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam đến năm 2030", *Tạp chí công sản*, <https://tapchicongsan.org.vn/web/guest/kinh-te-/2018/825344/mot-so-giai-phap-thuc-day-xuat-khau-hang-hoa-cua-viet-nam-den-nam-2030>, truy cập ngày 13/02/2023.
- Huyền, T. (2022), "Quy tắc xuất xứ và cam kết cắt bỏ thuế quan trong RCEP", https://mof.gov.vn/webcenter/portal/btcvn/pages_r/l/tin-bo-tai-chinh, truy cập ngày 12/02/2023.
- Khánh, N. (2022), "Ngành dệt may chuyển đổi để thích ứng", https://mof.gov.vn/webcenter/portal/tncdtb/pages_r/l/chi-tiet-tin, truy cập ngày 12/02/2023.
- Lê, S.T. & cộng sự (2021), "Nghiên cứu tác động của hiệp định RCEP đối với hoạt động xuất khẩu của Việt Nam".
- Nguyễn, T. D. (2016), "Thương mại Việt Nam và các nước RCEP: Tăng trưởng và thay đổi cơ cấu thương mại".
- Nhi, V. P. (2022), "7 giải pháp phát triển ngành Dệt May, Da Giày đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2035", <https://xaydungchinhhsach.chinhphu.vn/7-giai-phap-phat-trien-nganh-det-may-da-giay-den-nam-2030-tam-nhin-den-nam-2035>, truy cập ngày 15/02/2023.
- Rashmi, B. (2021), "RCEP: Goods Market Access Implications for ASEAN".
- Sheng, L. (2019), "Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP): Impact on the Integration of Textile and Apparel Supply Chain in the Asia-Pacific Region".
- Tập đoàn dệt may Việt Nam. (2021), "Hiệp định RCEP có hiệu lực, nhiều cơ hội cho ngành Dệt May Việt Nam", *Vinatex*, <https://vinatex.com.vn/hiep-dinh-rcep-co-hieu-luc-nhieu-co-hoi-cho-nganh-det-may-viet-nam/>, truy cập ngày 12/02/2023.
- Tổng cục Hải quan. (2022), "Tình hình xuất khẩu, nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam tháng 12 và 12 tháng/2021", <https://www.customs.gov.vn/tinh-hinh-xuat-nhap-khau-hang-hoa-cua-Viet-nam-thang-12-va-12-thang/2021>, truy cập ngày 10/02/2023.
- Tổng cục Hải quan. (2023), "Tình hình xuất khẩu, nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam tháng 12 và 12 tháng/2022", <https://www.customs.gov.vn/tinh-hinh-xuat-nhap-khau-hang-hoa-cua-Viet-Nam-thang-12-va-12-thang/2022>, truy cập ngày 15/02/2023.
- Vũ, N. Q. (2022), "Hiệp định RCEP. Cơ hội và thách thức đối với Việt Nam", *Tạp chí Ngân hàng*, <https://tapchinganhang.gov.vn/hiep-dinh-rcep-co-hoi-va-thach-thuc-doi-voi-viet-nam>, truy cập ngày 13/02/2023.